

Den socioøkonomiske og sociokulturelle brug af Last Ice Area/ Den Sidste Is – et studie af det nordligste Grønland.

Sammenfatning

Nyere fremskrivninger viser, at havisen i Arktis vil blive stadigt mindre i de kommende årtier. Tabet af havis vil have store konsekvenser for det lokale dyreliv og for de lokalsamfund, der er afhængige af isen og dyrene for at opretholde deres traditionelle levebrød. Klimaforandringerne udgør potentielt en trussel for dyrelivet, i og med at havisen svinder ind og flere levesteder forsvinder. Men også andre aktiviteter, eksempelvis minedrift og olieudvinding, kan udgøre en potentiel trussel mod særligt vigtige arter og unikke økosystemer, der kun findes i Arktis. For at imødekemme denne udvikling har WWF Verdensnaturfonden udarbejdet et studie af menneskers og dyrs brug af det arktiske område, der forudses som Den Sidste Is/Last Ice Area. Fremskrivninger af havisens udbredelse tyder på, at der fortsat vil være sommerhavis i et område rækkende fra Grønlands nordlige kyst til de canadiske øer, når vi når sommeren 2040. Dette område kan potentielt blive vigtigt for de dyr, der lever på isen eller ved iskanten.

Hvor er Den Sidste Is?

Kortet herunder viser den forventede udbredelse af sommerhavis i sensommeren 2040 set fra Nordpolen. Fremskrivningen illustrerer, at det arktiske område vil være isfrit i sensommeren 2040 med undtagelse af et område langs Grønlands nordlige kyst og det nordøstlige Canada. Det er dette område, vi kalder Den Sidste Is/Last Ice Area.

Figur 1: Forventet udbredelse af sommerhavis i september 2040. WWF's Global Arctic Programme.

Projektets formål er at sætte fokus på og skabe dialog om fremtidens forvaltning af det sidste tilbageværende økosystem med sommerhavis i Arktis. WWF skal sætte rammerne for denne dialog, samle beslutningstagere, forskere og brugere af dette område og skabe rammerne for en udveksling af ideer og visioner. Arktis skal kendes ved og forvaltes af de folk og de lande, der ligger i den arktiske region. Forvaltningen skal sigte imod at bevare et sundt og modstandsdygtigt dyreliv og beskytte dyrenes levesteder på landjorden, til havs og på havisen. Den Sidste Is/Last Ice Area skal fortsat understøtte befolkningens kulturelle og åndelige behov og samtidig give dem mulighed for at opretholde en traditionel levevis.

Konklusion

Denne del af analysen sammenfatter de beskrevne udviklinger for at kunne vurdere såvel positive som negative aspekter af menneskelige aktiviteter i den grønlandske del af Den Sidste Is/ Last Ice Area. Fokus er på både nuværende og fremtidige aktiviteter. Blandt ændringerne er øget skibsfart, efterforskningsaktiviteter knyttet til udvinding af råstoffer og øget turisme – ændringer der kan have betydning for dyrelivet i området. I konklusionen kortlægges også huller i viden ligesom potentielle elementer i en fremtidig forvaltning af den grønlandske del af Den Sidste Is/ Last Ice Area diskuteres. Elementerne er ikke WWF's endelige bud på en fremtidig forvaltning af området, men snarere ideer der skal fremme debatten mellem de relevante parter.

Konsekvenser af nuværende og potentielle aktiviteter

Samlet set vil de igangværende (og mulige fremtidige) råstofaktiviteter tage til. I takt med den vigende havis vil stadig flere land- og kystområder åbne op og blive tilgængelige for minedrift og den shipping, der følger med minedriften.

I den nordøstlige del af Den Sidste Is/ Last Ice Area (og herunder også i områder inde i Nationalparken) er store landområder allerede blevet afsat til efterforskningsaktiviteter og mulig efterfølgende minedrift. Samlet er størrelsen af disse licensområder i dag mellem 4.000 og 5.000 km². Tiltagende minedrift kan udgøre en potentiel trussel for kongedderfulgen og mudderkliren, men også for utallige andre arter så som canadagås og sabinmågen, som benytter områder i Nationalparken som fældningsområde eller rasteplass under deres lange træk, som er afhængige

af rasteplasser og fældningsområder. Fuglene påvirkes af gentagne forstyrrelser, eksempelvis i form af daglige helikopterflyvninger, og det anbefales at der forskeres mere i at forstå konsekvenserne af støj for dyrelivet.

Hvalros, sæl og andre havpattedyr bruger dele af kyststrækningen og de omfattende fjordsystemer i det nordøstlige hjørne af Den Sidste Is/Last Ice Area som hvilesteder. En stigning i skibsfart og anden transport forbundet med efterforskningsaktiviteter kan også påvirke havpattedyrene negativt.

Kerneområder for isbjørn er blevet identificeret i den grønlandske del af Den Sidste Is/Last Ice Area, herunder ved Peary Land og Mylius Erichsen Land, hvor isbjørne med unger ofte kan iagttages (Aastrup & Boertmann, 2009). Satellitdata viser dog, at isbjørnene bruger store del af Grønlandshavet. Licensrunden i Grønlandshavet 2012/2013 har understreget behovet for flere undersøgelser og ny data om den østgrønlandske isbjørnebestand samt en forvaltningsplan, der søger at imødegå de negative konsekvenser af ny industri på dyrelivet i området.

I området ved Qaanaaq er der kortlagt områder, der indeholder vigtige levesteder for lokale arter som søkonge, kongeedderfugl og polar lomvie. Levestederne skal forvaltes på en måde, der understøtter sunde bestande for en fremtid præget af flere pres. Konkret viser studiet, at langt den nordvestlige kyst er der betydelige overlap mellem nuværende yngelområder og områder udliciteret til råstofefterforskning og – udvikling.

De risici, der er forbundet med øget offshore olieefterforskning skal også tages i betragtning. En af de forhold, der giver anledning til bekymring er dyrenes afhængighed af åbentvandsområder (polynier) for at søge føde, og de kystnære marine økosystemer i almindelighed. Følgerne af menneskelige aktiviteter her, eksempelvis etablering af boreplatform, forsyningshavn og en øget skibsfart i kystområderne, skal sammenholdes med eksempelvis søkongens og kongeedderfuglens afhængighed af disse levesteder.

Foruden de igangværende aktiviteter knyttet til efterforskningen efter mineraler og mulige fremtidige olieefterforskningsaktiviteter kan også en række af andre faktorer have indvirkning på det lokale fugleliv: gradvis mere skibsfart og anden transport, indsamling af æg udover hvad bestanden kan klare og pludselige skift og ændringer i vejr og klima, så som øget nedbør eller ændringer ved åbentvandsområderne.

De potentielle følger af fremtidig offshore olieudvinding i området med Den Sidste Is/Last Ice Area kan også true havpattedyr som hvalros, hval og isbjørne, der migrerer, jager og opfostrer deres unger i og omkring disse farvande. Vi ved stadig meget lidt om, hvad undersøiske forstyrrelser i form af seismiske undersøgelser og borer har på migrerende grupper af narhval, hvidhval, hvalros og grønlandshval. Skræks scenariet er et stort olieudslip i området, hvilket - baseret på erfaringerne fra *Exxon Valdez* ulykken i 1989 – ville udgøre en væsentlig trussel mod fuglelivet og havpattedyr lokalt. Omkostningerne ved et olieudslip ville også være høje for de mennesker, der bor i området, da en betydelig del af den lokale befolkning fortsat er afhængige af jagten på disse dyr for at kunne opretholde en sund, traditionel levevis.

Hvalrossen karakteriseres ofte som et meget støjfølsomt, endda sky havpattedyr, og arten afhænger af et levested med adgang til føde, det vil sige nær kysten hvor vandet er lavt. Der er brug for at se nærmere på studier og videnskabelige forsøg, der kaster lys over virkningerne af eksempelvis undersøisk støj fra motorer og offshore boreudstyr på dyreliv. Sammenhængende forvaltning af hvalros og beskyttelse af hvalrossens levesteder skal tage udgangspunkt i viden om netop konsekvensen af forstyrrelser og støj.

Den aktuelle status for bestanden af hvidhval er afgørende, da hvidhvalen allerede er truet på grundet en periodevis ikke-bæredygtig forvaltning (Boertmann, 2006). Forvaltningen af hvidhval har givet anledning til debat historisk på grund af artens samfundsøkonomiske betydning og på grund bekymringer og advarsler udtrykt af myndighederne og det internationale samfund. En stigning i offshore aktiviteter kan have betydning for bestanden af hvidhvaler og vil uden tvivl bidrage til en fornyet debat. Manglende viden om hvalernes vandring og søgning efter føde gør, at spørgsmålene om konsekvensen af nye offshore aktiviteter står ubesvarede.

Endnu en konsekvens af ny industri og øgede aktiviteter er risikoen for konflikter, da traditionel brug af hav og land er under pres fra nye anvendelsesmuligheder. Fangere i Qaanaaq fremhæver, at der er behov for en regulering af turismen i dette hjørne af den grønlandske Last Ice Area. Reguleringen kan suppleres med en dialog med turistindustrien og med information, der gøres tilgængelig for turister, sejlere mv.

I takt med at der udstedes licenser til forundersøgelser og efterforskningsaktiviteter er der risiko for, at adgangen til fangstområder, fiskepladser eller steder af historisk eller åndelig værdi

afskæres. Ved udstedelse af licenser skal spørgsmål om den traditionelle brug af området tages op, befolkningen skal høres om deres brug af området, og konsekvenserne af udstedelsen af en licens skal være tydelig. Der har været konflikter knyttet til retten til land i andre dele af Grønland, eksempelvis ved Aappaluttoq fjeldet nær Qeqertarsuatsiaat, hvor lokalbefolkningen blev forhindret i at samle rubiner, da et licensområde blev givet til True North Gems (Information 2007). Industrien skal være opmærksom på risikoen for at der opstår konflikt om adgang til og brugen af land, og virksomheden skal omhyggeligt kortlægge brugen og søge at afhjælpe konflikter.

På den anden side kan efterforskningen efter mineraler og olie i Den Sidste Is/Last Ice Area give flere jobs til den lokale arbejdskraft, som i dag kun har få muligheder for at finde betalt beskæftigelse. Meget af den igangværende debat om fremtiden for de små og fjerntliggende bygder handler om alternativerne til fiskeri og fangst. Udsigten til minedrift og turisme er også en positiv udvikling. Men de samfundsmæssige konsekvenser af den nye industri skal kortlægges både når det gælder den generelle konsekvens af en åbning for udenlandsk arbejdskraft og når det glæder konsekvenserne for mindre samfund, der i dag lever af jollefiskeri (Arctic Human Development Report, Arktisk Råd, 2004).

Grønlands grundfjeld og havbund gemmer på et væld af skjulte ressourcer, og der er potentialer for nye industrier på tværs af landet. Mange af disse potentialer udvikles netop i disse år, men den dag i dag er der kun en mine i drift: Nalunaq guldminen i Sydgrønland.

Selvom ny industri er under udvikling så er Grønland stadig afhængig af de levende ressourcer i havet. Fangst og fiskeri giver stadig mange familier mad på bordet, sikrer en indkomst for de mange, der arbejder i fiskeindustrien og er den vigtigste eksportvare for landet. Eksporten af fisk og skaldyr udgør stadig op imod 85 procent af Grønlands eksport. En bæredygtig forvaltning af de nuværende fiskerier – set i lyset af klimaforandringerne og tabet af havis – er i stigende grad vigtig. Men samtidig er det vigtigt at man er forsigtige ved indførelsen af nye fiskerier eller fiskerier i områder, hvor der før var havis, for at undgå overfiskeri og kollaps af bestande.

Udvikling af ny industri kan også være en kilde til ny forskning og viden. Den potentielle licitationsrunde og den efterfølgende nationale debat kan give fornyet liv til spørgsmålet vedrørende de mange unikke fuglekolonier, der findes langs kysten, og hvordan man bedst kan bevare deres levesteder i fremtidige generationer. Der er planlagt seismiske undersøgelser i fire

regioner i 2013-sæsonen. Som en del af disse undersøgelser udføres der forskning i konsekvenserne af seismiske undersøgelser på havpattedyr, hvilket vil øge vores viden om dyrelivet, dyrelivets brug af området og konsekvenserne af seismiske undersøgelser. Meget forskning i Grønland bliver i dag udført i forbindelse med vurderinger af virkninger på miljøet (EIA) og bliver derfor finansieret af internationale selskaber. Når forskere og organisationer i Grønland deltager i disse projekter, får det grønlandske samfund værdifuld viden og nye kvalifikationer.

I forlængelse af denne forskning er debatten om, hvordan vi skal sikre en forvaltning og beskyttelse af naturen. Forskere har kortlagt biologiske hot-spots i Nationalparken (Aastrup & Boertmann, 2009) og senest identificeret økologisk værdifulde og følsomme havområder i forhold til skibsfart (Christensen *et.al*, 2012). Med disse undersøgelser har forskere sat bevarelse og det stigende behov for en sammenhængende forvaltning på dagsordenen.

Udvikling af en forvaltning for den grønlandske del af Den Sidste Is/ Last Ice Area

Set fra et naturbeskyttelsessynspunkt er ideen om at udvikle en sammenhængende forvaltning for Den Sidste Is/ Last Ice Area indeholde mange fordele. Hvis en sammenhængende forvaltning udvikles vil det kunne bidrage til, at bestande af sårbare og udsatte arter af havfugle og havpattedyr (eksempelvis hvidhval og hvalros) bedre vil kunne sikres, til fordel for lokalbefolkningen. Analysen har identificeret et behov for en sammenhængende og fleksibel forvaltning, der tager udgangspunkt i et stadigt stigende antal aktiviteter i den grønlandske del af Den Sidste Is/ Last Ice Area.

Elementer i en fremtidig forvaltning af Den Sidste Is/Last Ice Area kunne omfatte:

- Flexibel forvaltning i en fremtid præget af flere usikkerheder som følge af global opvarmning og udviklingen af ny industri.
- Forvaltning med udgangspunkt i tilgængelig viden og forskning. Nylige kortlægninger af biologiske hot-spots og marin sårbarhed i forbindelse med skibsfart skal være med til at udvikle fremtidens forvaltning.
- Brug af strategiske miljøvurderinger (SMV) som et redskab til at identificere den samlede virkning af foreslåede aktiviteter i regionen.
- Inddragelse af lokalbefolkningen i industriudviklingen, eksempelvis for at forbedre vurderinger af virkninger på miljø (VVM), vurdering af den samfundsmæssige

bæredygtighed, for at kortlægge områder, der er værdifulde for dem grundet deres økologiske, historiske eller åndelige værdier, og for at sikre en debat om befolkningens visioner for fremtiden.

- Forvaltning med afbødende foranstaltninger for at mindske de forstyrrelser, som eksempelvis skibsfart og turisme har på dyrelivet. De afbødende foranstaltninger kan være en kortlægning af sejlruiter, der begrænser forstyrrelser, en udpegning af områder uden aktiviteter (no-go zones) eller en regulering af adgang i de perioder, der er særligt vigtige for dyrelivet.
- En strategi for udviklingen af ny industri, der tager udgangspunkt i forsigtighedsprincippet og bygger på viden og forskning om artsspecifikke kerneområder, biologiske hot-spots og viden om forstyrrelser og deres konsekvenser for dyreliv.
- Gennemgang af mulighederne for at udvide rækkevidden af eksisterende naturbeskyttelsesforvaltning i området for Den Sidste Is/Last Ice Area, herunder en udvidelse af Nationalparken, forvaltningen af RAMSAR områder og forvaltningen af de enkelte arter.
- Endelig skal muligheden for en international anerkendelse af Den Sidste Is/Last Ice Area gennem FN undersøges. En udnævnelse af området som et Verdensarvsområdet eller et biosfæreområde ville kunne bidrage til at beskytte et område af naturmæssigt og kulturel værdi.